

versante Clodio: qui etiam privatus eadem manu poterit conciones concitare: deinde etiam intercessor parabitur. Hæc mihi proficicenti non proponebantur: sed sæpe triduo summa cum gloria dicebar esse rediturus. Quid tu igitur? inquires. Quid? multa convenerunt, quæ mentem exturbarent meam: subita defectio Pompeji, alienatio consulum, etiam pratorum timor, ⁴ publicanorum arma. Lacrymæ meorum me ad mortem ire prohibuerunt: quod certe & ad honestatem, & ad efugiendos intolerabiles dolores fuit aptissimum. Sed de hoc scripsi ad te in ea epistola, quam Phaethonti dedi. Nunc tu, quoniam in tantum luctum & laborem detrusus es, quantum nemo unquam, si relevare potes communem casum misericordia hominum, ⁵ scilicet incredibile quiddam assequeris. Sin plane occidimus: me miserum! ego omnibus meis exitio fuero, quibus ante dedecori non eram. Sed tu, ut ante ad te scripsi, perspice rem, & pertenta: & ad me, ut tempora nostra, non ut amor tuus fert, vere perscribe. Ego vitam, quoad putabo tua interesse, aut ad spem servandam esse, retinebo. Tu nobis amicissimum Sextium cognosces; credo tua causa, vel Lentulum, qui erit consul: quanquam sunt facta verbis difficiliora. Tu & quid opus sit, & quid sit, videbis. Omnino, si tuam solitudinem communemque calamitatem nemo depexerit, aut per te confici aliquid, aut nullo modo poterit. Sin te quoque inimici vexare cœperint, ⁶ ne cessaris: ⁷ non enim gladiis mecum, sed litibus agetur. Verum hæc absint velim. Te oro, ut ad me de omnibus rebus scribas, & in me animi potius aut consilii putes minus esse, quam antea; amoris vero, & officii non minus.

⁴ *Publicanorum arma*] Forte id est quod dixit, *propter nefcio quos motus*. Ex armis autem graviter exiit inter cives dissentio: & ad restituendum Ciceronem summa omnium consensio requirebatur. Verum quid si aliter distingatur, sic, inquam? *Alienatio consulum, etiam pratorum, timor publicanorum arma.* Mihi quidem placeret magis. *Manus.*
⁵ *Scilicet*] Hic ad affirmandum usurpatur, non ut interdum, cum ironia, que negan-

di vim habet. Potest etiam hic locus aliter distingui, nec inepte, sic: *si levare potes communem casum, misericordia hominum scilicet, incredibile quiddam, &c. Idem.*

⁶ *Ne cessaris*] Ne sis languidior, sed strenue resistas. *Idem.*

⁷ *Non enim gladiis*] Se ipsum nominat, cum de fratre intelligat; quod eandem utriusque fortunam ducat. Non, inquit, me, hoc est te, gladiis, sed litibus petent.

EPI.

EPISTOLARUM
AD Q. FRATREM
LIBER II.

MARCUS Q. FRATRI S.

I. PISTOLAM, quam legisti mane dederam. **I.** Sed fecit humaniter Licinius, quod ad me, misso senatu, vesperi venit, ut si quid esset actum, ad te (si mihi videretur) perscriberem. Senatus fuit frequentior, quam putabamus esse posse mense Decembri sub dies festos. Consulares nos fuimus, & ¹ duo consules designati, P. Servilius, M. Lucullus, ² Lepidus, Volcatius, ³ Glabrio, ⁴ prætores. Sane frequentes fuimus, omnino ad ducentos. Commorat expectationem ⁵ Lupus. Egit causam ⁶ agri Campani sane accurate. Auditus est magno silentio. Materiam rei non ignoras. Nihil ex ⁷ nostris actionibus prætermisit. Fuerunt nonnulli aculei in C. Cæsarem, contumeliam in ⁸ Gellium, **F** lium,

Tom. IX.
ARGUMENTUM. Commemorat quid in senatu sit actum, referente primum Lupo de lege C. Cæsaris, qua agrum Campanum plebi Romanæ dividi tulerat, deinde Racilio de iudiciis, utrum ante, an vero post ædilitia comitia habenda sint. *Anno U.C. 696.*
¹ *Duo consules designati*] Cn. Cornelius Lentulus Marcellinus, L. Martius Philippus: quos immisceat consularibus. *Manus.*

² *Lepidus*] Non M. Lepidus, qui postea triumvir pendente reipublica fuit, qui nominari non potuit inter consulares, cum non nisi multis post annis consul fuerit; sed Man. Lepidus, qui consulatum gesserat cum L. Volcatio Tullo. *Manus.*

³ *Glabrio*] Man. Acil. Glabrio, qui anno ante Lepidum & Volcatium cof. fuerat. *Idem.*

⁴ *Prætores*] Cum ex prætoribus neminem nominet, apparet omnes assuisse. *Idem.*

⁵ *Lupus*] P. Rutilius Lupus. *Idem.*

⁶ *Agri Campani*] C. Cæsar in consulatu legem tulerat, ut ager Campanus, & qui publicus erat, & qui possidebatur a privatis, plebi divideretur; divitique consul ipse partem ejus agri publicam. Reliquam a privatis emi pecunia publica oportebat. A quo Lupi trib. pl. voluntas cum abhorreret, disputavit in senatu contra legem Cæsaris accurate. Vide hic ep. 5. & ep. 9. lib. I. Fam. ad Lentulum.

⁷ *Nostris actionibus*] Laudavit omnia, quæ acta sunt a me in consulatu, ne ager Campanus P. Servilii Rullii tribuni pl. lege veniret. *Idem.*

⁸ *Gellium*] L. Gellium crederem, qui cum Cn. Cornelio Lentulo consul fuit: sed cum inter consulares nominasset. Aut igitur alius Gellius est: aut, si consularis est, non assuit in senatu. *Idem.*

lium, expostulationes cum ⁹ absente Pompejo. Causa fero perorata, sententias se rogaturum negavit, ¹⁰ ne quod onus simultatis nobis imponeret. Ex superiorum temporum conviciis, & ex praesenti silentio, quid senatus sentiret, se intelligere dixit. ¹¹ Milo coepit dimittere. Tum Marcellinus, Noli, inquit, ex taciturnitate nostra, Lupe, quid aut probemus hoc tempore, aut improbemus, judicare. Ego, quod ad me attinet, idemque arbitror caeteros, idcirco taceo, quod non existimo, cum Pompejus abfit, causam agri Campani agi convenire. Tum ille se senatum negavit ¹² tenere. ¹³ Racilius surrexit, & de ¹⁴ iudiciis referre coepit. Marcellinum quidem primum rogavit. Is cum graviter de Clodianis incendiis, trucidationibus, lapidationibus questus esset, sententiam dixit, ¹⁵ ut ipse iudices per praetorem urbanum fortiretur; iudicium sortitione facta, ¹⁶ comitia haberentur: qui iudicia impedivisset, eum contra rempublicam esse facturum. Approbata valde sententia, C. Cato contra dixit & Cassius, maxima ¹⁷ acclamatione senatus, cum comitia iudiciis anteferreret. ¹⁸ Philippus as-

⁹ Absente] Aberat rei frumentariae causa. Ad Articum, lib. IV. Idem.

¹⁰ Ne quod onus] Nolle se a senatoribus sententias dici; ne, cum adversus voluntatem alicujus loqueretur, in similitates & iniurias incidere. Idem.

¹¹ Milo coepit dimittere] Senatuum. Sed in voce, Milo, insignem esse mendam existimo. Fuit omnino trib. pleb. T. Annius Milo iis consulis, quibus haec epistola scripta est; sed exierat iam & magistratu; cuius, ut diximus, extremus erat dies v. id. Dec. summusque magistratum novi tribuni plebis, quorum unus erat Lupus, inierat. Quare potestatem dimittendi senatus, cum tribunus pl. non esset, habere Milo non potuit. Puto igitur, haec tria verba de Lupo esse dicta; ut, qui senatum vocaverat, idem coepit dimittere. Neque vero, quod ad correctionem attinet, quo me conjectura ducat, non habeo; sed ego non is sum, qui, cum aliud sine antiquorum librorum opite, aut sine manifesto historici consensu corrigo, ipse mihi magnopere placeam. Dicam tamen, quod sentio. Pro, Milo coepit dimittere, reponi possit, una tantum addita litera, in illo coepit dimittere: hoc est, in postremis illis verbis: Se intelligere, quid senatus sen-

tiret. Idem.

¹² Tenere] Dixit, quod ad ipsum attineret, licere senatoribus abire; cum illis verbis uretur, quae magistratum erant peculiariter in dimittendo senatu: Patres consecravit, nemo vos tenet. Livius. Idem.

¹³ Racilius] L. Racilius, tribunus pl. de quo Fam. lib. I. Hic senatum, Lupo dimittente, retinuit, pro potestate tribunicia.

¹⁴ De iudiciis] Ut iudicia fierent in eos, quibus dicta dies erat. Et unum maxime Clodium animo spectabat. Clodius de vi, accusante Milone, reus erat. Idem.

¹⁵ Ut ipse] Racilius scilicet. Manutio placet sic legi, ut ipse iudices praetor urbanus, Lambino approbante.

¹⁶ Comitia] Aedilitia, quibus petebat Clodius; & ob eam causam ante iudicia haberi comitia volebat, ut, aedilis factus, Milonis accusationem facilius eluderet. Quod ita contigit. Manut.

¹⁷ Acclamatione] Adversus Cassium, quia comitia fieri ante iudicia vellet. Idem.

¹⁸ Philippus] L. Marcus Philippus, Ostavi, cui Augusto postea cognomen fuit, vitricus; designatus consul cum Lentulo Marcellino. Idem.

assensit Lentulo. Postea Racilius ¹⁹ de privatis me primum sententiam rogavit. Multa feci verba de toto furore latrocinioque P. Clodii: eum, tanquam reum, accusavi multis & secundis admurmurationibus cuncti senatus. Orationem meam collaudavit satis multis verbis, non mehercule indiferte, ²⁰ Vetus Antistius: isque iudiciorum causam suscepit, antiquissimamque se habiturum dixit. Ibat in eam sententiam. Tum Clodius rogatus ²¹ diem dicendo eximere coepit. Furebat a Racilio se contumaciter ²² urbaneque vexatum. Deinde ejus opere repente a ²³ Gracostasi & ²⁴ gradibus clamorem satis magnum sustulerunt, opinor in Q. Sextilium & amicos Milonis incitata. Eo metu injecto, repente magna querimonia omnium difcessimus. Habes acta unius diei. Reliqua, ut arbitror, in mensem Januarium rejicientur. De tribunis plebis longe optimum Racilium habemus. Videtur etiam Antistius amicus nobis fore. Nam Plancius totus noster est. Fac, si me amas, ut considerate diligenterque naviges ²⁵ de mense Decembri.

¹⁹ De privatis] Ergo post omnes magistratus. Idem.

²⁰ Vetus] Qui nominatur in epistolis ad Brutum. Alii hic legunt Severus, ex quo Manutius fecit Sex. Vetus.

²¹ Diem dicendo eximere] Licebat enim senatori, & qua de re vellet, & quamdiu vellet dicere. Quia potestate abutebantur multi; cum oratione longa diem consumerent, ne quid in senatu contra voluntatem eorum decerneretur. Ep. 3. lib. IV. ad Art. &

Gellius lib. IV. c. 10. Manut.

²² Urbane] Faerni liber, Inurbaneque, quod & Manutio placet.

²³ Gracostasi] Locus fuit ante curiam; de quo Varro. Manut.

²⁴ Gradibus] Quibus ad curiam ascende-

batur. Idem. ²⁵ De mense] Usitata veteribus locutio pro, mense. Quarta sunt, de nocte, de die, & similia. Catullus, Por convivium sumptuosum de die factis. Manut.

MARCUS Q. FRATRI S.

II. **N**ON occupatione, qua eram sane impeditus, sed parvula lippitudine adductus sum, ut dictarem hanc epistolam, & non, ut ad te soleo, ipse scriberem. Et primum me tibi ¹ excuso in eo ipso, in quo te accuso. Me enim adhuc nemo rogavit, num quid in Sardiniam vellem: te puto

F 2 saepe

ARG. Responder de Lentulo & Sexti nominibus exigendis, & Pompejanis iude dissolvendis, aliisque rebus domesticis: & de rege Alexandrino. reducendo quid decretum & actum sit, & quale totum negotium sit, breviter commemorat. Anno U. C. 697. ¹ Excuso] De literarum infrequentia.

sape habere, qui, num quid Romam velis, quarant. Quod ad me de ² Lentuli & Sexti nomine scripsisti, locutus sum cum ³ Cincio. Quoquo modo res se habet, non est facillima; sed habet profecto quiddam Sardinia appositum ad recordationem præteritæ memoriæ. Nam ut ille Gracchus augur, posteaquam in istam provinciam venit, recordatus est, ⁴ quid sibi in campo Martio comitum consulum habenti, contra auspicia accidisset; sic tui mihi videris in Sardinia ⁵ de forma Minuciana, & de ⁶ nominibus Pomponianis in otio recogitasse. Sed ego adhuc emi ⁷ nihil. Culleonis auctio facta est. Tusciano emptor nemo fuit. Si ⁸ conditio valde bona fuerit, fortasse non omittam. De ædificatione tua ⁹ Cyrum urgere non cesso. Spero eum in officio fore; sed omnia sunt tardiora propter furiosæ ¹⁰ aeditatis expectationem. Nam comitia sine mora futura videntur. Edicta sunt a. d. xi Kal. Febr. Te tamen sollicitum esse nolo. Omne genus a nobis cautionis adhibebitur. De rege ¹¹ Alexandrino factum est senatus-consultum, cum ¹² multitudine eum reduci, periculosum republicæ videri. Reliqua cum esset in senatu contentio, Lentuluse an Pompejus reduceret, obtinere causam Lentulus videbatur. In ea re nos & officio erga Lentulum mirifice, & voluntati Pompeji præclare satisfecimus. Sed per obrectatores Lentuli res calumnia extracta est. Consecuti sunt dies comitiales, per quos senatus haberi non poterat. Quid futurum sit ¹³ latrocínio tribu-

² *Lentuli & Sexti*] Uta Lentulo & Sexto debitam tibi pecuniam exigamus; exactam Pomponio Attico, cui debes, perfolvamus. *Idem.*

³ *Cincio*] L. Cincio, qui Attici negotia Romæ procurabat. *Idem.*
⁴ *Quis*] Tabernaculum vitio ceperat. Historia est de Nat. Deor. II. 4. & de Divinat. I. 17.

⁵ *De forma Minuciana*] Edificium forte Quintus ad eam formam, quam Minucius architectus fecerat, extrui volebat. Qua de re videtur significari infra, epist. 5. *Manus.*
⁶ *Nominibus Pomponianis*] Pecunia, quam debes Pomponio Attico. *Idem.*

⁷ *Nihil*] Ubi ædificetur ad formam Minucianam. *Idem.*

⁸ *Conditio*] Emendi Tusciani. *Idem.*
⁹ *Cyrum*] Archicæsum. *Ad Att. II. 3. Fam. VII. 14. Idem.*

¹⁰ *Aeditatis*] Quam Clodius petebat.
¹¹ *Alexandrino*] Ptolemæo Aulete: qui a suis civibus pulsus, ad senatum confugerat, petebatque, ut restitueretur. Vide Fam. lib. I. Restitutus denum est ab A. Gabinio Syriæ præconsule; qui provinciæ suæ terminis, pretio ductus, est egressus. Quo nomine postea condemnatum, in Dionæ legimus. *Manus.*

¹² *Multitudine*] Cum qua regem reduci, verabant libri Sibyllini. *Idem.* Hæc omnia facile intelliguntur ex epist. ad Lentulum, lib. I. ad Famil.

¹³ *Latrocínio tribuendum*] Catonem in primis, & Caninium notat: quorum ad eripiendam

bunorum, non divino: sed tamen suspicor per vim rogationem Caninium perlaturum. In ea re Pompejus quid velit; non dispicio. Familiars ejus quid cupiant, omnes vident. Creditores vero regis aperte pecunias suppeditant contra Lentulum. Sine dubio res a Lentulo remota videtur esse, cum magno meo dolore: quanquam multa fecit, quare, si fas esset, jure ei succedere possemus. Tu, si ita expedit, velim quam primum bona & certa tempestate conscendas, ad meque venias. Innumerabiles enim res sunt, in quibus te quotidie in omni genere desiderem. Tui, nostrique valent. xiv. Kal. Febr.

dam Lentulo regis reductionem iniquissimos *puli R. Nominis, et autem vera fœderatissimo latrocínio, si qua conabatur agere, Sec. Maximam epist. 4. ad Lentulum sic: Qui nunc ponit.*

MARCUS Q. FRATRI S.

III. SCRIPSI ad te antea superiora: nunc cognosce postea quæ sint acta. A ¹ Kal. Febr. legationes in idus Febr. rejiciebantur. Eo die res confecta non est. A. d. iv. non. Febr. Milo ² affuit. Ei Pompejus ³ advocatus venit. Dixit ⁴ Marcell-

ARG. Quid in senatu sit actum, imprimis que in judicio de Milone, quem Clodius de vi accusaverat ad populum, accidisset; commemorat, & que sit expeditio ejusdem judicii in Quirinalia a Clodio dilati. De Sextio de ambitu a Cn. Nerio, & de vi a M. Tullio postulato: de Senatusconsulto, quo centurii & decurii discedere jubebantur: de Bætia ambitu reo a se defenso, & alia domestica, Anno U. C. 697.

¹ *Kal. Febr.*] Legitimi habendo senatus dies erant, *Kalende, Nonæ, Idus.* Reliquis diebus, modo comitiales non essent, haberi quidem senatus poterat; sed certus neque lege, neque more statutus erat dies. Postum id erat in voluntate magistratuum. Legationes igitur a Kalendis in idus rejiciebantur; non quia senatum haberi ante idus non liceret; sed quia, si haberetur, alia de re potius, quam de legationibus, agi placeret. *Manusius.*

² *Milo affuit*] Accusabatur a P. Clodio ædili, de vi, apud populum. *Affuit*, in foro; ubi cujuslibet generis exercebantur ju-

dicia. *Idem.*
³ *Advocatus*] Non ut pro Milone diceret, sed ut præsentia sua reum sublevaret. Is enim *advocatus* est, ut in Divisione Pedianus restat. Quartus igitur novus Miloni *advocatus*, octavo idus eidem patronus Pompejus venit. *Idem.*

⁴ *Marcellus*] Non dubito, quia M. Marcellum significet, eum, quem, post devictum acie Pharsalica Pompejum, a P. Magio Chilonæ interfecit fuisse, Ser. Sulpicium ad Ciceronem epistola declarat. Existimio autem potius Marcum significari, quam aut Cajum, ejus fratrem, aut alium quenquam; quia & erat hic bonarum in rep. partium tutor, & Ciceronis amicissimus, & Milonis ipsius proprie studiosus, qui etiam ipsum, quo tempore de Clodio cæde causam dixit, cum Cicerone defendisset. Ut omitram, quod cum sine prænomine appelleretur, de ipso potius, qui virtute & honore reliquis Marcellis antecellebat, quam de quovis alio, accipiendum videtur. *Idem.*

cellus a me rogatus. Honeſte diſceſſimus. Produſta dies eſt in iv. id. Febr. Interim rejeſtis legationibus in idus, referebatur⁵ de provinciis quaſtorum, & de ornandis⁶ pratoribus. Sed res, multis querelis de republica interponendis, nulla tranſacta eſt. Cato legem promulgavit de⁷ imperio Lentuli abrogando. Veſtitum filius⁸ mutavit. A. d. iv. id. Febr. Milo aſſuit. Dixit Pompejus, ſive voluit; nam ut furrexit, opera Clodiana clamorem ſuſtulerunt: idque ei perpetua oratione contigit, non modo ut acclamatione, ſed ut convicio & maledictis impediretur. Qui ut peroravit, (nam in eo ſane forſis fuit, non eſt deterritus, dixit omnia, atque interdum etiam ſilentio: cum auctoritate⁹ peregerat) ſed ut peroravit, furrexit Clodius. Ei tantus clamor a noſtris (placuerat enim referre gratiam) ut neque mente, neque lingua, neque ore conſiſteret. Ea res acta eſt, cum hora vi. vix Pompejus peroraſſet, uſque ad horam viii, cum omnia maledicta, verſus etiam obſceniffimi in Clodium &¹⁰ Clodiam dicerentur. Ille

⁵ De provinciis quaſtorum] Ut quaſtores anni ſuperioris provincias ſortirentur. Cujus rei ad conſules relatio pertinebat. Quaſtores autem ſorte in provincias iſſive, docet oratio pro Murena. Idem.

⁶ Pratoribus] Malim, pratoris: ut de provinciis intelligatur. Quod probat latine loquendi conſuetudo. Nam in epiſt. ad Atticum lib. III. Antequam, inquit, ad me ſcripſiſſetis, veſtro conſenſu conſulares provincias ornatas eſſe. Ad eundem lib. IV. Qui ſe dicebant in ornandis provinciis conſularibus ſcribendo aſſiſſe. Et in epiſtola ad Catonem, Fam. lib. XV. Provinciam, inquit, ornata, & ſpem non dubiam triumphus ingredit. Poterat enim facile triumphum ſperare, cum ornata provinciam acciperet, hoc eſt, exercitu pecuniaeque inſtructam. Id eſt enim ornare provinciam. Idem.

⁷ Imperio] Ciliciz adminiſtratione. Idem.

⁸ Mutavit] Sordidata veſte, ad commoventiam miſericordiam, ſumpta: quod mandatum calamitatum in metu facere ſolebant: itaque, lege Clodia promulgata, veſtitum & Cicero cum innumerabili amicorum clientiumque multitudine manaverat.

⁹ Peregerat] Petrus Daneſius, quem habet Gallia clariffimum ingenii doctrinaque

lumen, cum Venetiis ad eum ſepe honoris cauſa in aedes Georgii Silve, Vauentis epiſcopi, adoleſcentulus veniret, in ſermonem dixit, reſtius legi poſſe, ſemper egerat. Quod idem mihi quoque nunc videtur. Et optime duæ diſtiones, interdum ſemper; altera cum altera conſue: ut Pompejus ſilentio non ſane ſemper egerit, ſed interdum; cum auctoritate vero ſemper. Hanc enim operarum Clodii clamor eripere nunquam potuit. Manur.

¹⁰ Clodiam] P. Clodii ſorem, eam de tribus, ut opinor, quæ Q. Metelli Celeris uxor erat. Nam eſt reliquæ item duæ, una quæ Q. Marcio Regi, altera, quæ L. Lucullo collocata fuerat, male audiebant impudicitiz nomine, ut etiam cum fratre Clodii tem habuiſſe dicerentur: hæc tamen Metelli uxor, quam Quadrantariam eſſe appellatam Plutarchus tradit, infamia præſtabat. Et hanc ſignificat Cicero libro ad Atticum II. cum appellat Bodruæ: & in oratione de Haruſpicum reſponſis, cum ait: Ne id quidem ſentis, conſuientes illos oculos ab eis tui magis optandis fuiſſe, quam hos ſagittæ ſporis? In ea vero pro Cælio, ſatis aperta ſuſpicionem carpit, quæ venenum Metello conjugii dediſſet. Idem.

Ille furens & exſanguis interrogabat ſuos in clamore ipſo, quis eſſet, qui plebem¹¹ fame necaret. Reſpondebant opere, Pompejus. Quis¹² Alexandriam ire cuperet. Reſpondebant, Pompejus. Quem ire vellent. Reſpondebant, Craſſum. Is aderat tum Miloni animo non amico. Hora fere ix, quaſi ſigno dato, Clodiani noſtros conſputare cœperunt. Exarſit dolor. Urgeret illi, ut loco nos moverent. Factus eſt a noſtris impetus: fuga operarum. Ejeſtus de Roſtris Clodius: ac nos quoque tum fugimus, ne quid in turba. Senatus vocatus in curiam: Pompejus domum. Neque ego tamen in ſenatum, ne aut de tantis rebus tacerem, aut in Pompejo defendendo (nam is carpebatur a Bibulo, Curione, Favonio, Servilio filio) animos bonorum offenderem. Res in poſterum dilata eſt. Clodius in¹³ Quirinalia produxit¹⁴ diem. A. d. vi Id. Feb. ſenatus¹⁵ ad Apollinis fuit, ¹⁶ ut Pompejus adeſſet. Acta res eſt graviter a Pompejo. Eo die nihil perfectum eſt. A. d. vii Id. ad Apollinis ſenatus-conſultum factum eſt, Ea que facta eſſent a. d. viii Id. contra rempublicam eſſe facta. Eo die Cato eſt vehementer in Pompejum invecſus, & eum oratione perpetua tanquam reum accuſavit. De me multa, me invito, cum mea ſumma laude dixit. Cum illius in me perſidiam increparet, auditus eſt magno ſilentio malevolorum. Reſpondit ei vehementer Pompejus, Craſſumque¹⁷ deſcripſit: dixit aperte, ſe munitionem ad cuſtodendam vitam ſuam fore, quam Africanus fuiſſet, quem C. Carbo intermiſiſſet. Itaque magna mihi res jam moveri videbantur. Nam Pompejus hæc intelligit, nobiſcumque communicat inſidias vitæ ſuæ fieri: C. Catonem a Craſſo ſuſtentari: Clodio pecu-

¹¹ Fame] Quasi Pompejus, qui rei frumentariz præſeſt, frumentum comprimeret.

¹² Alexandriam] Reſtituendi Ptolemai cauſa. Idem.

¹³ Quirinalis] Quæ erant XII. Kalend. Martii. Idem.

¹⁴ Diem] Accuſationis. Idem.

¹⁵ Ad Apollinis] Non modo qui Græce ſciant, ſed qui Latinas literas vix primoribus, quod ajuat, labris attingerunt, in hoc loquendi genere ſubaudiri eadem intelligunt.

Idem.

¹⁶ Ut Pompejus adeſſet] Puto, quia prope templum Apollinis Pompejus habitare: qui longius a ſuis ædibus diſcedere, metu Clodii, non audebat. Ideo, paucis ante verſibus legitur, eum, ſenatu in Hoſtiliam curiam vocato, domeſticis ſe parietibus tenuiſſe. Idem.

¹⁷ Deſcripſit] Non nominatim appellavit, ſed quaſi quibuſdam coloribus ita depinxit, ut, cum notari homines intelligerent. Man.

pecuniam suppeditari: utrumque & ab eo, & a Curione, Bibulo, cæterisque suis obrestatoribus confirmari: vehementer esse providendum, ne opprimatur, ¹⁸ concionario illo populo a se prope alienato, nobilitate inimica, non æquo senatu, juventute improba. Itaque se comparat, homines ex agris accessit. Operas autem suas Clodius confirmat: manus ad Quirinalia paratur: in eo multo fumus superiores ipsius copias. Sed magna ¹⁹ manus ex Piceno & Gallia expectatur, ²⁰ ut etiam Catonis rogationibus de Milone & Lentulo resistamus. A. d. IV Id. ²¹ Sextius ab ²² indice Gn. Nerio ²³ Pupinia, de ambitu est postulatus: & eodem die a quodam ²⁴ M. Tullio de vi. Is erat æger. Domum (ut debuimus) ad eum statim venimus: eique nos totos tradidimus: idque fecimus præter hominum opinionem, qui nos ei jure succensere putabant, ut humanissimi gratissimique & ipsi, & omnibus videremur: itaque faciemus. Sed idem Nerius index edidit ad ²⁵ allegatos Gn. Lentulum Vacciam & C. Cornelium. Eodem die senatus-consultum factum est, *Ur* ²⁶ sodalitates ²⁷ decuriarique ²⁸ discederent: lexque de iis ferretur, ut, qui non discessissent, ea pena, quæ est de vi, tenerentur. A. d. III Id. dixi pro ²⁹ Bestia de ambitu apud prætorem Gn. Domitium in foro

¹⁸ Concionario] An non rescriptum oportuit, concionario? Sic sane putat Gualterius. At quid si fuit, concionalis? Grut.

¹⁹ Manus] Clientum Pompeii, Ciceronis, Lentuli, Milonis. *Manus*.

²⁰ Ur etiam] Ut non modo Clodius aliquid in nos per vim agere non possit, sed nec Cato rogationes eas perferre, quas de Milone & Lentulo promulgavit. *Idem*.

²¹ Sextius] Publius, qui anno proximo tribunus pl. cum septem collegis de Cicerone restituendo rogationem pertrulerat. *Idem*.

²² Indice] Ciceronis temporibus verbum *Indice* convicium fuit, & nomen perditii hominis, ut, sub Imperatoribus, nomen delatoris & cognitoris. Gronov. *Seft.* IV. 3.

²³ Pupinia] Ex tribu Pupinia. *Manus*.

²⁴ M. Tullio] Cui cognomen fuit Albinovano. Vide *Orat.* in *Vatin.* *Idem*.

²⁵ Allegatos] Allegatos dicit Tallius qui vulgo delegati vel deputati, eos qui audiendi ipsius iudiciis & probationibus dati sunt.

Apud eos igitur *edidit iste*, quorum accusabat Sextium, & produxit firmitatem accusationis suæ. F. *Julius*. *Alligator* legit Turnebus, quem vide *Adverf.* XX. 5.

²⁶ Sodalitates] Hic de sodalitatibus intellige ambitus causa factis. *Manus*.

²⁷ Decuriarique] Et verbum, *decuriare*, & *decuria* sepe non pro decem tantum hominibus, sed pro aliquo numero in unum coacto, & tanquam in decuriam descripto, ejusdem rei tractandæ causa. Sic *Phil.* V. *Non improbos decuriabat? non sollicitus agrarius?* Et in oratione pro *Plancio* sepe utitur hoc verbo, cum loquatur de ambitu: *item in Verrem*, &c. *Idem*.

²⁸ Discederent] De campo Martio, cum ad creandos magistratus, qui eo anno creati ob factiones nondum erant, convenissent. *Idem*.

²⁹ Bestia] L. Calpurnio Bestia, qui consulatum Ciceronis reprehendere solitus est. A quibus enim injuriam tulerat, eos sepe

medio, maximo conventu: incidique in eum locum in dicendo, cum Sextius, multis in templo Castoris vulneribus acceptis, subsidio Bestiæ servatus esset. Hic ³⁰ *προσχομινησδύλω* quiddam ³¹ *δελφίως* de iis quæ in Sextium apparabantur crimina: & eum ornavi veris laudibus, magno assensu omnium. Res homini fuit vehementer grata. Quæ tibi eo scribo, quod me de retinenda Sextii gratia literis sæpe monuisti. Prid. Id. hæc scripsi ante lucem. Eo die apud Pomponium in ³² ejus nuptiis eram cœnaturus. Cætera sunt in rebus nostris, cuiusmodi tu mihi fere diffidenti prædicabas, plena dignitatis & gratiæ: quæ quidem tua, mi frater, prudentia, patientia, virtute, pietate, suavitate etiam, tibi, mihique sunt restituta. Domus tibi ad lucum Pisonis Liciniana conducta est: sed, ut spero, paucis mensibus post ³³ Kalendis Quint. in tuam commigrabis. Tuam in Carinis mundi habitatoris Lamia conducturam. A te post illam ³⁴ Olbiensem epistolam nullas literas accepi. Quid agas, & ut te oblectes, scire cupio: maximeque te ipsum videre quamprimum. Cura, mi frater, ut valeas: & quamquam est hiems, ramen ³⁵ Sardiniam istam esse cogites. xv. Kal. Mart.

Cicero defendit, ut P. Vatinium, A. Gabinium: ejusque rei causam exponit his verbis in epist. ad Marium: *Coger omniumquam homines non optime de me meritor, rogatus eorum, qui bene meriti sunt, defendere.*

³⁰ Προσχομινησδύλω] *Procuravi, providi.*

Vide P. *Victor*. Var. *Lectio*. XXXV. 4.

³¹ Δελφίως] *Opportune.*

³² Ejus nuptiis] Cum Piliam duxit uxorem quinquagenarius. *Manus*.

³³ Kalendis Quint.] Is dies terminus erat locatarum ædium. *Suet.* in *Tiberio*, & *Martialis* lib. XII. *Epigr.* O *Juliarum dedecus Kalendarum!* *Idem*.

³⁴ Olbiensem] *Olbia* datam. *Idem*.

³⁵ Sardiniam] *Insulam* cum aliis morbis, tum pesti obnoxiam. *Tullius*.

MARCUS Q. FRATRI S.

IV. SEXTIUS noster ¹ absolutus est a. d. II Id. Mart. &, quod vehementer interfuit reipublicæ nullam videri in ejusmodi causa diffensionem esse, omnibus sententiis absolutus

Tom. IX.

G

est.

ARG. De Sextio absoluto, & Vatinio in iudicio Sextiano vexato, aliique domesticis rebus certiorum facit. *Anno* U. C. 697. ¹ *Absolutus*] *Judicio* de vi, accusante M.

Tullio Albinovano. Extat Ciceronis *Orat.* Nam *judicium* de Ambitu factum esse non existimo. *Manus*.

est. Illud quod tibi saepe cura esse intellexeram, ne cui in quo relinqueremus vituperandi locum, qui nos ingratos esse diceret, nisi illius perverfitatem quibusdam in rebus quam humanissime ferremus, scito hoc nos in eo iudicio consecutos esse, ut omnium gratissimi iudicaremur. Nam in defendendo moroso homine cumulatissime satisfacimus, & (id quod ille maxime cupiebat) Vatinium, a quo palam oppugnabatur, arbitrato nostro concidimus, diis hominibusque plaudentibus. Quinetiam Paulus noster cum testis productus esset in Sextium, confirmavit se nomen Vatinii delaturum, si Macer Licinius cunctaretur: & Macer a Sextii sublellis surrexit, ac se illi non desyturum affirmavit. Quid quæris? homo petulans & (audax Vatinus, valde perturbatus debilitatusque discessit. Quintus tuus, puer optimus, erudit egregie. Hoc nunc magis animadverto, quod Tyrannio docet? apud me. Domus utriusque nostrum edificatur strenue. Redemptori tuo dimidium pecunia curavi. Spero nos ante hiemem contubernales fore. De nostra Tullia, tui mehercule amatissima, spero cum Crasspede nos confecisse. Dies erant duo, qui post Latinas habentur religiosi; cæterum, qui confectum erat Latiar, erat exiturus.

MAR-

2 *Plaudentibus*] Pessimè enim Vatinium omnes pene homines oderant. Ex quo Catullus, *Odissim te odio Vatiniano*. Macrobius *lib. II. Saturn.* Lapidatus a populo Vatinium, cum gladiatorum munus ederet, obtinuerat ut hædiles edicerent, ne quis in arena nisi pœnium misisse veller. Forte iis diebus Cassellus Iuriconsultus consultus a quodam, num nux pinea pomum esset: *Si in Vatinium missurus es*, inquit, *ponamus qd.* Idem.

3 *Macer Licinius*] Unus de Sextii patronis, & forte Licinius ille Calvus, elocutione laude insignis, filius C. Macri, qui reus Cicerone pretore de repetundis factus, cum se damnatum iri, videret, voluntaria morte secluram rei familiaris effugit. Qui enim in reatu, ut Iuriconsulti verbum usurpamus, obierat, ejus bona subijci hæc leges vetabant. Plutarchus, Valerius. *Idem.*

4 *Tyrannio*] Satis usitatum grammaticis nomen. Nam & is, qui Aristotelis Theophrastique volumina, diclatores Sylla Athenis reperta, digessit, Tyrannio dictus est.

Idem.

5 *Apud me*] *Domus mea*, non, ut ante, *domi tuae*. Idem.

6 *Contubernales*] In suis uterque ædibus, sed ita ut domus utriusque nullo interjecto spatio disjungerentur. *Idem.*

7 *Latiar*] Significat Cicero scriptam esse hanc epistolam sub vesperam illius diei, vel exeunte & discedente illo die, quo Latinæ feriæ erant confectæ. *Tre dies, & abire, & exire satis perspicue dicitur, ut & anni cæsus.* Cum hæc, inquit, scriberem, in exitu erat is dies, qui confectum erat Latiar, quo peractum erat feriarum Latinarum sollempne vel sacrificium in Albano monte Latiarum. *Lucanus, l. 1. 30. & V. 402. dixit confectas Latinas.* Videtur cuiusdam potest, legendum esse *quo confectum erat.* At enim qui non tantum est primi casus, sed etiam sexti, ut ostendit Fr. Sanctius *Minore. IV. 4.* & vulgo notum est. Quin videtur Cicero maluisse qui confectum, quam *quo confectum*, ut boni scriptores malunt quicum, ubi scribunt.

MARCUS Q. FRATRI S.

V. DEDERAM ad te literas antea, quibus erat scriptum, me Tulliam nostram Crasspedi prid. Non. April. esse deponlatam: cæteraque de re publica privataque perscripseram. Postea sunt hæc acta. Non. April. senatus-consulto Pompejo pecunia decreta in rem frumentariam ad H-S cccc. Sed eodem die vehementer actum de agro Campano, clamore senatus prope concionali. Acriorem causam inopia pecuniæ faciebat, & annonæ caritas. Non prætermittam, ne illud quidem; M. Furium Flaccum, equitem Romanum, hominem nequam, & Capitolini & Mercuriales de collegio eiecerunt, præsentem, ad pedes uniuscujusque jacentem.

hæc alii quocum. Jam si quid historiz dandum est; Latinis feriis unum diem dicaverat Tarquinus: evadit. Rēgibus, addiderunt alterum primi Consulæ; inde foedere cum Latinis populis icto, paulo post secessionem in montem Sacrum, accessit tertius: denique post atrox, civile nihilominus certamen de Capitolio cum plebe communicando, reducta concordia, quæsus adjectus. *Dionys. Halic. lib. VI. extremo, Plutarchus in Camillo, & Livius, VI. 42.* Hæc filius J. F. Gronov. *Observo. IV. 25. Olivætar.*

ARG. De pecuniâ Pompejo in frumentaria causa decreta, de agro Campano quid in senatu actum sit, & de M. Furio Flacco e collegio eiectione. *Anno U. C. 607.*

1 *Campano*] De quo supra. Videatur etiam lib. I. ad Fam. epist. 9.

2 *Capitolini & Mercuriales*] Erant Capitolini Collegium hominum Capitolium & arcem incolentium, ludosque Capitolinos celebrantium. T. Livius, V. 50. *Mercurialium* aurem collegium Mercatorum fuisse crediderim. T. Livius, II. 27. Turneb.

MARCUS Q. FRATRI S.

VI. ANTE diem VIII Id. April. sponsalia Crasspedi præbui. Huic convivio puer optimus, Quintus tuus, mensue, quod perleverit commotus fuerat, desuit. A. d. VI Id. April. veni ad Quintum, eumque vidi plane integrum: multumque is mecum sermonem habuit, & perhumanum, de discordiis mulierum nostrarum. Quid quæris? nihil festivius. Pomponia autem etiam de te quæstæ est: sed hæc coram ægemus. A puero ut discessi, in aream tuam veni. Res agebat.

G. 2 tur

ARG. De rebus privatis, in primis sponsalibus & edificatione scribit: consulis Lentuli Marcellini in impediendis legibus perni-

ciosis egregium studium, & alia de republica. *Anno U. C. 607.*

tur multis structoribus. Longilium redemptorem cohortatus sum. Fidem mihi faciebat se velle nobis placere. Domus erit egregia: magis enim cerni jam poterat, quam quantum ex forma iudicabamus. Itemque nostra celeriter edificabatur. Eo die cenavi apud Crassipedem. Cenatus, in hortos ad Pompejum lectica latus sum. Luccejum convenire non poteram, quod abfuerat: videre autem volebam, quod eram postridie Roma exiturus, & quod ille in Sardiniam iter habebat. Hominem conveni, & ab eo petivi, ut quamprimum te nobis redderet. Statim dixit. Erat autem iturus (ut ajebat) a. d. III. Id. Apr. ut aut Labrone, aut Pisis conscenderet. Tu, mi frater, simulac ille venerit, primam navigationem (dummodo idonea tempestas sit) ne omiseris. ¹ Α μερδαφιου autem illam quam tu soles dicere, ² bono modo desidero, sic profusus ut advenientem excipiam libenter: latentem etiam nunc non excitem. Tribus locis edifico; reliqua reconcinno; vivo paulo liberalius, quam solebam. ³ Opus erat, si te haberem, paulisper fabris locum darem. Sed ⁴ & hæc (ut spero) brevi inter nos communicabimus. Res autem Romanæ sic sese habent. Consul est egregius Lentulus, non impediente collega: sic, inquam, bonus, ut meliorem non viderim. Dies comitiales ⁵ exemit omnes. Nam ⁶ etiam Latinæ ⁷ instaurantur:

¹ *Forma*] Quam Minucius fecerat. Epistola 2. hujus lib. *Manutius*.

² *Labrone*] Non dubito, quin de Liguria, ut nunc appellatur, portu intelligat. Vocem corrupit, ut alias innumerabiles, veteras. *Idem*.

³ Α μερδαφιου] Mihi videtur esse cautionis genus, cum eam rationem tenemus, ut ad utrumque parati simus, ut quodcumque acciderit, eo recte uti possimus; ut duarum rerum simul rationem habeamus, quarum una videtur cum altera non satis consistere posse. *Ernestus*. Vox eadem legitur iterum hoc eodem libro, epist. 15.

⁴ *Bono modo*] Non, omnino, sed, quædam ex parte: ut quædam quod Greci dicunt, ut; bono, temperamentum quoddam, non, ut alibi, magnitudinem significat. Sic lib. II. Acad. Hæc tibi... tam sunt defendenda, quam mania: mihi autem bono modo, tam-

tum, quantum videbitur. *Manut.*

⁵ *Opus erat*] Opus erat ad relaxationem animi mei, ut paulisper ab his tumultibus secederem, ac fabris locum darem. Defessus enim jam sum ex molestia, quam illis utgendis capio. Id igitur lacrem, si te haberem. *Manut.*

⁶ *Sed & hæc*] Dixerat jam, sed hæc eam agemus, cum de discordiis mulierum meminisset. Recte igitur usus est particula, & ut significet velle se non illa tantum superiora, sed & hæc præsentem sermōni reservare. *Idem*.

⁷ *Exemit*] Sustulit: effecit, ne per eos lege agi posset: ne scilicet C. Cato tribunus pl. quas de P. Lentulo Spithere & Antonio Milone rogationes promulgaverat, eas perferre posset. *Idem*.

⁸ *Etiam Latinæ*] Cum dicat, etiam, liquet, non instaurandis modo Latinis ex-

ptos

tur: nec tamen deerant ¹⁰ supplicationes. Sic legibus perniciosissimis obfistitur, maxime Catonis: cui tamen egregie imposuit Milo noster. Nam ille vindex gladiatorum & bestiariorum emerat de Cosconio & Pomponio bestiariorum: nec sine his armatis unquam in publico fuerat. Hos alere non poterat: itaque vix tenebat. Sensit Milo: dedit cuidam non familiari negotium, qui sine suspitione emeret eam familiam a Catone: quæ simulatque abducta est, Racilius, qui ¹¹ unus est hoc tempore tribunus plebis, rem patefecit, eosque homines sibi emptos esse dixit (sic enim placuerat) & tabulam ¹² proscriptam, *Se familiam Caronianam venditurum*. In eam tabulam magni risus consequebantur. Hunc igitur Catonem Lentulus a legibus removit, & eos qui de Cæsare ¹³ monstra promulgaverunt, quibus intercederet nemo. Nam quod de Pompejo ¹⁴ Caninius agit, sane quam refrixit: neque enim res probatur; & Pompejus noster in amicitia P. Lentuli ¹⁵ vituperatur, & hercule non est idem. Nam apud illam perditissimam atque infimam facem populi, ¹⁶ propter Milonem, subfendit: & boni multa ab eo desiderant, multa reprehendunt. Marcellinus autem hoc uno mihi quidem non satisfacit, quod eum nimis asperè tractat, quanquam id senatu non invito facit: quo ego me libentius a curia, & ab omni parte reipublicæ subtrahō. In iudiciis ii sumus, qui fuimus. Domus celebratur, ita ut cum maxime. Unum accidit imprudentia Milonis

in-

ptos esse a Lentulo comitiales dies, sed alio etiam genere impedimenti, cuiusmodi erat, *severe de celo*. *Idem*.

¹⁰ *Instaurantur*] Quasi, faciendis iis, aut præcæmissam aliquid esset, aut, quod non oporteret, commissum. Quibus de causis, sæpe legitimus apud Livium, instauratos esse ludos. Instauratas autem, decreto pontificum Latinas, ex Livii l. XXXII, planum est. *Idem*.

¹¹ *Supplicationes*] Quæ imperatoribus pro bene gesta decernebantur: eaque dum fierent, lege agere non licebat. *Idem*.

¹² *Unus est*] Non quia re vera unus, sed quod unus inter omnes eo magistratu dignus esset. *Idem*.

¹³ *Proscriptis*] In publico posuit; cum in

ca scripsisset, servos sese venditurum C. Catonis: quod illi esse dedecori intelligebatur. *Idem*.

¹⁴ *Caninius*] Tribunus pl. qui rogationem promulgaverat, ut Pompejus regem Ptolemæum cum duobus legatis restitueret. Hoc Cicero significat, obscure ille quidem, sed Plutarchus aperte. *Idem*.

¹⁵ *Vituperatur*] Qui, cum a Lentulo fuisset ornatus, restituendi Ptolemæi regis honorem ei velle eripere. Ornamentum autem in Pompejo a Lentulo profectum, id fuit, quod, ut rei frumentariæ præficeretur, consul anno proximo reulerat. *Manut.*

¹⁶ *Propter Milonem*] Defensum contra Clodii accusationem VIII. Id. Febr. *Idem*.

incommode de Sex. ¹⁷ Clodio, quem neque hoc tempore, neque ab imbecillis accusatoribus mihi placuit accusari. Ei tres sententia terribim¹⁸ in consilio defuerunt. Itaque hominem populus ¹⁹ revocat, & retrahatur necesse est. Non enim ferunt homines: & quia, cum ²⁰ apud suos diceret, pene damnatus est, vident damnatum. Ea ipsa in re Pompeji offensio nobis obstitit. Senatorum enim ²¹ urna copiose absolvit, Equitum ²² adaequavit, Tribuni ararii condemnarunt. Sed hoc incommodum consolantur quotidiana damnationes inimicorum, in quibus me perlubente Servius allisus est, ceteri conciduntur. C. Cato concionatus est comitia haberi ²³ non futurum, si sibi cum populo dies agendi essent ²⁴ exempti. ²⁵ Appius a Caesare nondum redierat. Tuas mirifice literas expecto; atque adhuc clausum mare scio fuisse: sed quosdam venisse tamen Olbia dicebant, qui te unice laudarent, plurimique in provincia fieri dicerent. Eadem aiebant nuntiare te prima navigatione transmisuram; id cupio, & quanquam te ipsum scilicet maxime, tamen etiam literas tuas ante expecto. Mi frater, vale.

¹⁷ Clodio] Ita Man. & Lamb. Vetustiores, Celio. Gruterus, Clisio.

¹⁸ In consilio] Iudicium. Manut.

¹⁹ Revocat] Rursus accusandum. Idem.

²⁰ Apud suos] Quod ei Iudices faverent. Opinor, quia non optime in Pompejum essent animati. Sequitur enim, Pompeji offensio nobis obstitit. Idem.

²¹ Urna] Tres erant urnae, cum tres ordines, senatores, equites, tribuni ararii ex ea lege, quam tulerat in praetura L. Aurelius Cotta, iudicarent. In eas separatim cuiusque ordinis tabellae conscribentur. Idem.

²² Aequavit] Pari numero fuerunt, qui condemnarentur, & qui abolverent.

²³ Non futurum] Nec foret, tribunicio intercedendi iure. Nulla enim hoc anno habita comitia, ac ne duobus quidem proxime sequentibus, sed ex interregno consulibus per triennium creatos, Cicero ipse aliquot locis, & Dio libro XXXIX. praeterea Plutarchus, Appianique declarant. Hoc autem anno, sublatis Comitibus a C. Catone tribuno plebis, vestem senatus mutavit. Epitome, Dio &c. Manut.

²⁴ Exempti] Eximebat Marcellinus consul, ut ejus perniciosissimis legibus obstitere. Supra. Idem.

²⁵ Appius] P. Clodii frater, nondum e Gallia Caesaris provincia &c. Idem.

MARCUS Q. FRATRI S.

VII. ANTE diem III Id. April. ante lucem hanc epistolam dictaveram, scripseramque in itinere, ut eo die apud

ARG. De itinere suo, & expectatione Quinti. Anno U. C. 697.

apud T. Titium in Anagnino manerem. Postridie autem in ¹ Laterio cogitabam: inde, cum in Arpinati quinque dies fuisset, ire in ² Pompejanum: rediens aspicere Cumanum, ut, quoniam in Non. Majas Miloni ³ dies prodita est, prid. Non. Romae essime, teque, mi carissime & suavissime frater, ad eam diem (ut sperabam) viderem. Aedificationem ⁴ Arcani ad tuum adventum ⁵ sustentari placebat. Fac, mi frater, ut valeas, quamprimumque venias.

¹ Laterio] Fundo Quinti, in Arpinati.

Ep. 1. lib. III. & ad Att. ep. 7. l. IV. Man.

² Pompejanum, Cumanum] Non Quintii, sed ipsius Marci fundos. Idem.

³ Dies] Iudicii. Supra. Idem.

⁴ Arcani] Villa Quinti fuit. Idem.

⁵ Sustentari] Differri. Pudet in his verbis immorari, quorum usum congesta in libros exempla declarant. Tamen in his ipsis, qui omnes divitias nomine pollicentur, est sane cur aliquid, atque adeo multa, nec ea leviter, desiderentur. Idem.

MARCUS Q. FRATRI S.

VIII. O Literas mihi tuas jucundissimas, expectatas, ac primo quidem cum desiderio, nunc vero etiam ¹ cum timore! Atque has scito literas me solas accepisse post illas, quas tuus nauta attulit, Olbia datas. Sed caetera (ut scribis) praesenti sermoni reserventur. Hoc tamen non queo differre. Id. Majis senatus frequens divinus fuit in supplicatione Gabinio deneganda. Adjurat Proclius hoc ² nemini accidisse. Foris valde plauditur. Mihi cum sua sponte jucundum, tum jucundius, quod me absente, (est enim ³ *εὐκλειπὸς* iudicium) sine oppugnatione, sine gratia nostra. Eram Antii. Quod idibus & postridie fuerat dictum, de agro Campano actum iri, non est actum. In hac causa mihi ⁴ aqua haeret. Sed plura, quam constitueram. Coram enim. Vale, mi optime

ARG. De supplicatione Gabinio negata, & desiderio suo fratris videndi. Anno U. C. 697.

¹ Cum timore] Propter pericula, quae navigantibus impendent. Titinius.

² Nemini accidisse] Ut imperatoris literis, bene gestam rem, nuntiantibus, senatus non crederet. Manut.

³ *εὐκλειπὸς* iudicium] Sincerum illud est ac simplex iudicium senatus: nihil in eo desiderio suo fratris videndi. Idem.

⁴ Aqua haeret] Quam in partem me dem, quid sententiae dicam, incertus sum. Ductum a clepsydri, in quibus non semper fluebat aqua, sed interdum haerebat immobilis. Idem.

me & optatissime frater, & advola. Idem te nostri rogant pueri: ⁵ illud scilicet, cœnabis cum veneris.

⁵ Illud scilicet] Sententia Ciceronis hæc scilicet, valet, Illud scias vel cognoscas licet: Veni, hoc rogamus ego & Cicerones. cet, vel, illud scilicet, licet. *Granov. Observat.* Ubi veneris, adventoria tibi dabitur. Illud III. 9.

MARCUS Q. FRATRI S.

IX. **P**LACITURUM tibi esse ¹ librum meum suspicabar; tam valde placuisse quam scribis, valde gaudeo. Quod me admones ² de nostra Urania, suadesque ut meminerim Jovis orationem, quæ est in extremo illo libro: ego vero memini, & illa omnia mihi magis scripsi, quam cæteris. ³ Sed tamen postridie quam tu es profectus, multa nocte cum Vibullio veni ad Pompejum. Cumque ego egissem de istis ⁴ operibus atque inscriptionibus, per mihi benigne respondit: magnam spem attulit: cum Crasso se dixit loqui velle, mihi que ut idem facerem, suavit. Crassum consulem ex senatu domum reduxi: suscepit rem, dixitque esse, quod Clodius hoc tempore cuperet per se & per Pompejum consequi: putare se, si ego eum non impedirem, posse me adipisci sine contentio-

nc

ARG. Quid cum Pompejo & Crasso confectis operibus & inscriptionibus egerit, quid profecerit, & quid in senatu actum sit, perscribit. Anno U. C. 698.

¹ Librum] Hic liber, quo erat in extremo Jovis oratio, qui fuerit, ignoratur. Crediderim fuisse poema. Nam, inducere Jovem loquentem, poeticum quiddam est, non oratorium. Ac forte intelligendum est de versibus illis, quibus aëa consulatus sui perscurus est. *Manutius.*

² De nostra Urania] Vulgo de non curantia. Ego ausus sum propemodum affirmare, de nostra Urania scribendum esse hoc loco. Satis enim constat M. Tullium, tres libros de suo Consulatu carmine scripsisse, eosque a trium Musarum nominibus appellasse: ceteræ Musis in eis loquendi partes dedisse. In quibus Uraniam fuisse ea restantur, quæ sunt in libro primo de Divinatione, totidem verbis. Sed quo potius utar aut auctore, aut teste, quam te, cujus edidisti etiam versum, & libenter quidem, quæ in secundo de Consulatu

Urania Musa pronuntiat? His ego argumentis videntur non inepte Urania restituisse. *Malasp. Certam Leon. Malespina consuetudinem hic esse puto. Lambinus.*

³ Sed tamen] Ita loquimur interdum, cum, omisso, qui erat inlitutus, non posset. Itaque dabat operam Cicero, ne Clodius adversaretur, & ut Pompejo Crassoque adiutoribus uteretur. Opera vero ipsa, atque inscriptiones, de quibus laborabat Quintus, crediderim significari in epist. I. lib. III. ubi mentio de Telluris aëa fit. Nam ad eam aëam fieri quiddam, atque inscribi suo nomine, Quintus volebat. Id curavit Cicero, ut scribit ipse in eo loco, diligenter: statuat etiam fratris locavit. *Idem.*

⁴ Operibus] Videtur ejusmodi res fuisse, quæ fieri sine publica consensione non posset. Itaque dabat operam Cicero, ne Clodius adversaretur, & ut Pompejo Crassoque adiutoribus uteretur. Opera vero ipsa, atque inscriptiones, de quibus laborabat Quintus, crediderim significari in epist. I. lib. III. ubi mentio de Telluris aëa fit. Nam ad eam aëam fieri quiddam, atque inscribi suo nomine, Quintus volebat. Id curavit Cicero, ut scribit ipse in eo loco, diligenter: statuat etiam fratris locavit. *Idem.*

AD Q. FRATREM LIB. II.

ne quod vellem. Totum ei negotium permisi, meque in ejus potestate dixi fore. Interfuit huic sermone P. Crassus adolescens, nostri (ut scis) studiosissimus. Illud autem, quod cupit Clodius, est legatio aliqua, si minus per senatum, ⁵ per populum, libera, aut ⁶ Byzantium, aut ad Brogitarum, ⁷ aut utrumque. Plena res nummorum. Quod ego non nimium laboro, etiam si minus assequor quod volo. Pompejus tamen cum Crasso locutus est; videntur negotium suscepisse. Si perficiunt, optime. Sin minus, ⁸ ad nostrum Jovem revertamur. A. d. III Id. Maji senatus-consultum est factum ⁹ de ambitu in Afranii sententiam, ¹⁰ quam ego dixeram, cum tu adestes, sed magno cum gemitu senatus. ¹¹ Consules ¹² non sunt perfecti eorum sententias, qui Afranio cum essent assensu, addiderunt, ut prætores ita crearentur, ¹³ ut dies LX privati essent. Eo die Catonem plane ¹⁴ repudiarent. Quid multa? tenent omnia, idque ita omnes intelligere volunt.

Tom. IX.

H

MAR-

⁵ Per populum] Dandarum legationum jus ad senatum pertinebat. Clodius, si per senatum non posset, confugere ad populum cogitabat. Id homines populares facere solitos esse, ut Casarem de provincia, Vatinium de legatione, animadverti. *Manut.*

⁶ Byzantium, aut Brogitarum] Ut a Byzantii, quod eos tribuni pl. ab exilio sua lege reituerat; a Brogitario autem, quod cum Matris Magnæ templo præfecerat, promissam pecuniam exigeret. Ideo subjungit Cicero, plena res nummorum. Hac utraque de re satis aperte in oratione pro Sextio. *Idem.*

⁷ De utrumque] Vel, utroque, ut ad legationem referatur, malim legere: vel, si, utrumque, retineamus, ad verbum, cupit, accommodatur. *Idem.*

⁸ Ad nostrum Jovem] Ut ea, quæ Jupiter in extremo illo libro præcipit, observemus.

⁹ De ambitu] Eorum magistratum causa, quod proxime creari oportebat. Si prætores erant. Nam consules ex interregno creati jam erant Pompejus & Crassus. Qui cum id spectarent, quod etiam confecti sunt, ut perentibus præturam M. Catone & P. Vatinio, Catoni Vatinio, integerimo civi omnium, nequissimus, antefereatur;

neque id se posse obtinere sine ambitu sperarent; cavere sibi a legibus voluerunt, senatus-consulto facto, ne, qui præturam per ambitum cepisset, ei propterea fraudi esset. Nihilis hoc improbum videretur, sed patet ex Plut. in Cat. Utic. *Idem.*

¹⁰ Quam ego dixeram] Non, quam ego dixeram in senatu. Non enim eo turpitudinis Cicero venisset, ut, cum antea consul legem contra ambitum tulisset, idem sententiam in senatu diceret de impunitate iis danda, qui per ambitum deliquissent. Expono igitur, quam dixeram, de qua tecum locutus eram. *Idem.*

¹¹ Consules] Pompejus & Crassus. *Idem.*
¹² Non sunt perfecti] Noluerant, inquit, discessionem fieri a senatu, quo posset intelligi, probarentur necne eorum sententia, qui Afranio, &c. *Idem.*

¹³ Ut dies LX. privati essent] Eo nimium consilio, ut accusare volentibus eos, qui per ambitum prætores creati essent, spatium daretur. Nam, si præturam protinus inissent, accusandi locus non fuisset. Non enim eos, qui essent in magistratu, licebat postulare. *Idem.*

¹⁴ Repudiarent] Nomen ejus, præturam petentis, recipere noluerunt, quod Ahenobarbo erat amicitate conjunctus. *Idem.*